

Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівська обласна універсальна наукова
бібліотека»

УКРАЇНСЬКИЙ МУЧЕНИК ХХ ст. о. Климентій ШЕПТИЦЬКИЙ

*Бібліографічний покажчик
до 150-річчя від дня народження*

Львів – 2020

УДК 016:271 Шептицький
У 45

Український мученик ХХ ст. о. Климентій Шептицький
[Текст] : бібліографічний покажчик до 150-річчя від дня народження /
упоряд. Г. Москович, ред. Д. Дигас; наук. ред. І. Лешнівська; ЛОУНБ.
– Львів, 2020. – 43 с.

Видання розраховане на освітян, науковців, дослідників, а також
на всіх, кого цікавить історія України, зокрема УГКЦ.

Упорядник
Редактор
Науковий редактор

Г. Москович
Д. Дигас
І. Лешнівська

© ЛОУНБ, 2020
© ВУ, 2020

Заповідь любови наказує робити ближньому зло, а велить робити добро; злого ближньому не вільно ані бажати, ані робити чи словом, чи ділом; не вільно йому шкодити ані на майні, ані на здоров'ї тіла, ані на славі, а робити добро ближньому наказує заповідь любови до ближнього мірою власної спромоги і мурою реальних обставин.

І віра, і надія є нашими провідницями в часу нашої земської мандрівки; віра – для того, що будемо вже бачити правду лицем у лице; а надія – бо вже не будемо надіятись, а посідати щастя; те, на що ми тепер очікуємо, що з надією виглядаємо.

Любити собі близьких і зичливих – каже природний закон. Так чинять і погани, але любити навіть своїх ворогів – то заповідь нова, то заповідь Христова; вона зобов'язує християн і повинна бути характеристичною ознакою християнина в протиставленні до нехристиян; а щоб вона була цілком християнською, мусить бути з пожертвуванням власного «я» і матеріальних посередників, і часу, і сил, і здоров'я, а у випадку потреби, і власного життя. То є ідеал любови, і така любов Ісуса Христа до нас у найвищій безконечній ступені.

Нехай у змаганні за правдиву побожність наша молодь не ставить собі високої та легкодоступної мети, а навпаки, за словами Господа нашого Ісуса Христа, хай бажає й шукає великих речей, хай амбіцією її буде здобути молитвою й трудом ті великі духовні сили найвищих чеснот.

Мірою правдивої духовної величі чоловіка є найперше велика любов, що живе в його серці.

Щодня повторюймо молитву: «Ісусе, скріпи мою віру». Так не зазнаємо розчарування, бо якщо треба в щось сліпо вірити, то в доброту, любов, милосердя нашого Бога.

о. Климентій ШЕПТИЦЬКИЙ

XX століття – століття великих потрясінь, глобальних катастроф та мільйонних жертв українського народу. У тоталітарній імперії під назвою Радянський Союз патріоти України вважалися злочинцями, їх оббріхували і прирікали на забуття. Після здобуття Україною незалежності розпочався процес відновлення історичної справедливості: фальшиві радянські стереотипи почали поступово відходити у минуле, а пелена таємничості спадати з імен, здавалося б, назавжди забутих. Одне з таких імен – о. Климентій Шептицький. Скромна і водночас велична постать Климентія Шептицького – релігійного діяча, мученика і героя – і нині, на превеликий жаль, ще мало відома українській спільноті. А саме йому судилася важлива роль не лише у житті УГКЦ, але й в інших сферах суспільного життя.

Климентій Шептицький, молодший брат митрополита Андрея Шептицького, народився 17 листопада 1869 року у родинному маєтку в селі Прилбичі Яворівського повіту на Львівщині. Він був шостим сином у родині спольщеного графа Яна (Івана) Кантія. Охрестив новонародженого душпастир родини ксьондз Мартин Узерський у костелі Пресвятої Трійці села Брухналь (нині – село Терновиця Яворівського району Львівської області). Хлопчик отримав ім'я Марія Казимир. Софія Шептицька (з дому – Фредро) мріяла про доньку: «Отже, хлопець... Що ж діяти – Бог знає, що робить». Матір мала цілковиту рацію, бо плани на Казимира Шептицького Господь мав свої.

У ранньому віці кмітливий хлопчина відзначався надзвичайною активністю, комунікабельністю, добротою, був дуже здібним, охочим до науки. Початкову освіту, як у всіх аристократичних родинах, здобував удома. Приватних вчителів особисто контролювала матір. Вона ж вчила його іноземних мов, музики, основ рисунку, але найбільшу увагу приділяла катехізису, виховуючи сина, як і всіх своїх дітей, у релігійному дусі, на християнських цінностях. Цим заклала у його душі глибокі релігійні переконання.

У 1882-1887 роках Казимир навчався у гімназії святої Анни, найдавнішому середньому навчальному закладі Кракова, яку закінчив з відзнакою. Далі, за прикладом старшого брата Романа, майбутнього владики Андрея, вступив на правничий факультет Ягеллонського університету у Кракові. Наступного року склав екзамен з римського права на «відмінно», що дозволило продовжити навчання екстерном. У нього з'явилася можливість одночасного навчання в інших навчальних закладах, і він цим скористався: продовжив навчання у Мюнхені, а вже у травні 1889 р., після успішного засвоєння університетської програми, склав випускні іспити. Прагнення до поглиблення знань привело його до Парижа, де юнак освоїв політичні науки. 16 липня 1892 р. він здобув ступінь доктора права у Ягеллонському університеті. Крім того, закінчив Інститут лісового господарства, що згодом допомогло йому працювати над законопроектами у цій галузі.

У 1900 році розпочалася політична кар'єра Казимира Шептицького. 31-річний граф Шептицький став депутатом австрійського парламенту, обирався туди двічі. У 1901-1905 рр. був кандидатом до Державної ради, виконував роль секретаря. Через вибори його брат Андрей Шептицький навіть переніс свою інтронізацію з 15 на 17 січня 1901 р.

Незважаючи на молодий, як для політика, вік, Казимир Шептицький користувався загальною підтримкою та незаперечним моральним авторитетом. Його політичні погляди вирізнялися прогресивністю, він вважався найбільшим лобістом інтересів

Галичини, зокрема українців, в Австро-Угорській імперії. Як справжній українець любив землю, господарство, селян. У своїх депутатських ініціативах не оминав земельної проблеми, діяльності землеробських спілок. Саме він вперше підняв питання соціального страхування. Користуючись статусом посла, намагався вирішити проблему пенсійного забезпечення для тих, хто працював у приватних закладах чи займався власним бізнесом.

Мав хист доброго адміністратора і економа, був природженим господарем. Як мудрого керівника Казимира Шептицького було обрано головою Галицького лісничого товариства. Він був співавтором Загального австрійського закону про ліси, написав польською мовою довідники «Про челядь і прислугу в господарствах земельних», «Сільські впорядкування». Попри зайнятість, активно допомагав батькові в управлінні маєтками у Прилбичах, Корчині. Був справжньою опорою матері.

У 1907 році у зв'язку з розпуском австрійського парламенту Казимир граф Шептицький покинув політичну діяльність і почав займатися виключно адмініструванням родинних маєтків, зокрема свого фільварку в Дев'ятниках на Ходорівщині, який отримав у спадок. Тут для місцевого населення, католиків східного обряду, він, римо-католик, збудував муровану парохіяльну церкву.

Чернече покликання Казимир Шептицький відчував ще у ранньому віці і ставився до цього кроку дуже серйозно. Першою, кому відкрився у намірі піти шляхом брата Романа, була мама. Відтак радився з римо-католицькими ієрархами архієпископом Більчевським та єпископом Пельчаром, які його благословили і підтримали в доброму намірі, а також із старшим братом Андреем, який порадив йому поїхати у Німеччину, у монастир отців-бенедиктинів у Бойроні, щоб випробувати себе в чернецтві латинської традиції.

1 жовтня 1911 р. на святкуванні 75-ліття батька, з нагоди якого з'їхалася вся родина, Казимир оголосив про свій остаточний намір піти за монашим покликанням. Це рішення нарешті підтримав і батько. Так, у віці 42-х років виходець із аристократичної родини,

успішний політик, досвідчений адвокат став на шлях служіння Богові. Після однорічного перебування у монастирі Казимир зважився за прикладом старшого брата повернутися до свого коріння, обряду своїх предків. Вступ до студійської спільноти Східного обряду став закономірним внаслідок зацікавлення історією свого роду, який славився визначними постатями церковних діячів, що дбали за чистоту Східного обряду та ідентичність українського народу, однак у XVIII–XIX століттях під впливом тогочасних суспільних явищ перейшли до Латинської церкви. Цілком ймовірно, що це міг бути і вияв допомоги митрополиту Андрею, який тоді не мав підтримки серед української інтелігенції.

«Гадаю, що це була ласка Божя, яка мене осінила, і я зрозумів, що монаший чин для мене саме вірний шлях», – зазначав граф Казимир Шептицький. 1912 р. він розпочав новіціат в монастирі ченців студійського уставу у Камениці в Боснії. Наступного року склав монаші обіти, отримав чернече ім'я Климентій на честь святого Климентія Папи. Докторський ступінь з теології здобув у 1918 році після навчання в колегії «Канісіанум» в Інсбруку.

28 серпня 1915 р. єпископ Діонізій Няряді з Крижевець (Хорватія) висвятив ченця Климентія. Через два роки Шептицький повернувся до Львова, оселився у келії при соборі святого Юра. Провадив дуже аскетичний спосіб життя і до глибокої старості – спочатку як ігумен, а згодом вже як архімандрит – не змінював своїх обітів: для всіх монахів був «досконалим зразком убозтва» та послуху.

У 1918 р. митрополит Андрей призначив брата настоятелем Скнилівської лаври – головного духовного осередку ченців Студійського уставу. Наприкінці року під час українсько-польської війни будинок монастиря було повністю зруйновано, і обитель перенесли до літньої резиденції галицьких митрополитів в Уневі. Климентій показав себе тут не лише компетентним організатором господарського життя студійської спільноти, а насамперед став духовним батьком і наставником молодих монахів. Він продовжив

розпочату митрополитом Андреем на початку ХХ століття працю над оновленням традиційного чернецтва в Українській Греко-Католицькій Церкві за правилами святих Східних Отців у трьох напрямках: організаційному, канонічному і матеріальному. Ігумен Климентій, високоосвічена людина з аналітичним складом розуму, відчував і раціонально передбачав стратегічну перспективу розвитку обителі та її внесок у розвиток соціально-культурного, релігійного та національного відродження. З ініціативи ігумена Климентія та під його безпосереднім керівництвом у 1921 р. була заснована обитель у с. Зарваниця (Тернопільщина): при монастирі діяв сиротинець, бібліотека для селян та молодіжний хор.

Уся праця о. Климентія в Свято-Успенській Унівській лаврі, ігуменом якої він був призначений у 1926 р., була спрямована на те, щоб вона стала духовним центром українців у Східній Галичині. Ігумен відновив щорічні прощі до Унева, заснував першу щомісячну українську церковно-релігійну газету «Промінчик Сонця Любові» для греко-католицького селянства Східної Галичини. У ній були дописи не лише на релігійну тематику, а й висвітлювалися морально-сімейні та інші аспекти світського життя. Ще одним важливим здобутком був журнал для студитів «Ясна путь», що видавався з квітня 1935 р. до березня 1939 р. у невеличкій друкарні при монастирі. У ньому отець-ігумен публікував свої праці «Бодріться», «Воля Божа – це святість наша», «Послідні», «Слово до братів» (1936), «До всіх монастирів й домів, що в них живуть наші браття іноки по Студійському Уставу» (1937) та ін. Отець Климентій залучав до активної співпраці богословів-науковців, молодих ченців; при монастирі сформувалася потужна бібліотека, де були зібрані різні богословські та наукові видання. В Уневі він започаткував дитячий сиротинець, часто робив пожертви унівським селянам, організовував обіди для найбільш бідних верств населення, щороку монахи забезпечували одягом і взуттям бідних дітей місцевої школи. Традицією Лаври було святкування Святого вечора з найбільш бідними дітьми Унева, за столом збиралося 60-70 осіб.

За сприяння Климентія Шептицького було закладено Свято-Покровський жіночий монастир в селі Якторів Перемишлянського повіту. Він допомагав організації студійського монастиря у Канаді для задоволення релігійних потреб української діаспори. При допомозі митрополита Андрея Шептицького навесні 1927 року заснував Святоіванівську лавру на Чернечій Горі у Львові (нині – Музей народної архітектури і побуту, Шевченківський Гай). Він мав за мету поєднати життя духовне з культурним, відродити традиції давнього українського та візантійського сакрального мистецтва.

У листопаді 1927 р. спільними зусиллями братів Шептицьких було відкрито школу східного іконопису. Ще одним напрямом діяльності Лаври була харитативна діяльність: утримання сиротинця, де, окрім загальної навчальної програми, вихованці – хлопці-сироти, яких у 1936 р. було 87 осіб, під керівництвом ченців опановували різні ремесла.

Наприкінці серпня 1935 р. за скеруванням ігумена Климентія та з благословення митрополита Андрея і за погодженням єпископа Григорія Хомишина на подарованій подружжям освітян зі Львова Іллі та Іванни Кокорудзів земельній ділянці для духовної опіки гуцулів була заснована обитель Унівської лаври у селі Дора. При монастирі організували безкоштовну ремісничу школу з кравецьким, шевським та столярним відділами.

Заслугою Климентія Шептицького стала допомога в організації Львівської богословської академії, а також тісна співпраця із Львівською греко-католицькою духовною семінарією, співзасновником якої він був. Свою працю на ниві відродження УГКЦ ігумен Климентій продовжив у Богословському науковому товаристві, заснованому на базі духовної семінарії: читав лекції, проводив конференції, видавав трактати, зібрав і систематизував багато цінних історичних матеріалів, богословсько-канонічних документів. Для зміцнення основ духовності і популяризації УГКЦ писав французькою мовою статті у європейські богословські журнали, його твори друкувалися в англійських виданнях. Читав

теологічні лекції в Інсбрукському університеті, сприяв тим самим інтелектуалізації і зміцненню української релігійно-християнської ідеології. Перу отця Климентія Шептицького належить близько п'ятдесяти листів-звернень з різних питань чернечого життя. Оскільки отець-ігумен часто підписувався ініціалами, багато його праць ще не знайдено і не досліджено.

У 1936-1937 рр. завдяки наполегливій, копіткій праці і за дорученням Східних Церков брати Шептицькі опрацювали устав для монахів-студитів – Типікон, у якому були використані всі доступні на той час джерела про східне чернецтво. Ці правила лягли в основу нового канонічного права і нині викликають великий інтерес як у католицьких, так і в православних церковних колах.

З 1937 р. о. Климентій перебував у Львові, піклувався про хворого брата. В останні місяці тяжкої хвороби він не відходив від митрополита, доглядав і допомагав йому у церковних справах аж до його смерті – 1 листопада 1944 р. Отець Климентій вважав себе не просто кровним, а насамперед духовним братом Андрея.

У 1939 році, зайнявши Галичину, більшовики розпочали розправи над українською інтелігенцією і духовенством. Через великий авторитет митрополита Андрея Шептицького вони не могли заарештувати його, тому розраховували завдати удару знищенням членів його родини. «Визволителі» розстріляли у Прилбичах наймолодшого брата, Леона Шептицького, і його дружину. Наказ ліквідувати отця Климентія Шептицького не вдалося виконати, бо той був у від'їзді.

Радянська влада почала активно шукати підходи до оточення Шептицького-старшого. 31 грудня 1939 р. начальник 5-го відділення II відділу управління державної безпеки у Львівській області Черпаков завів комплексну агентурну справу «Ходячі» на основі доповідної записки про діяльність митрополита та осіб, які тісно спілкувалися з ним до початку Другої світової війни і займали антирадянську позицію та підтримували українських націоналістів, використовуючи релігійні чинники. На початку вересня 1940 р. за

даними звіту у справі «Ходячих» у поле зору потрапив отець-ігумен Климентій. З огляду на політичну ситуацію більшовики не поспішали з повною ліквідацією УГКЦ, та митрополит Андрей розумів, що знищення не уникнути. Ще взимку того ж року він поділив Радянський Союз на чотири екзархати, один із яких (Росію та Сибір) доручив опіці о. Климентія, який звернувся до ченців-студитів з посланням «Послідне слово». У ньому він готував їх до життя за умов підпілля, виклав рекомендації майбутнього відродження.

За складних умов наступу радянського режиму на Церкву ігумен Климентій зумів разом з чернецтвом протистояти антирелігійній політиці та підтримувати контакти з українськими підпільними організаціями, провідники й ідеологи яких розраховували на допомогу Церкви у консолідації населення. Відносини УГКЦ та ОУН не були простими. Обидві структури вважали своєю метою захист українців та забезпечення їм максимальних можливостей для самореалізації. Перша єдиним шляхом для цього бачила духовний розвиток особистості та нації, друга – активну боротьбу та збройне повстання. Роки воєнного лихоліття, жорстока окупаційна політика нацистів, а згодом комуністів, зблизила їх.

Унівська лавра була духовною і матеріальною базою повстанців у боротьбі проти загарбницьких режимів. У березні 1941 р. кур'єр проводу ОУН Іван Климів («Легенда») прибув у Лавру, аби провести неподалік, на хуторі Посіч, нараду мережі ОУН. 21-29 вересня 1944 р. в Унівській лаврі перебував головнокомандувач УПА Роман Шухевич. 21 вересня цього ж року ієромонахи спільно з керівництвом УПА відслужили Божественну Літургію за захист та опіку Пресвятої Богородиці над українським військом. У Лаврі була організована лікарня для повстанців, монахи дбали про одяг вояків, ремонтували взуття, ділилися продуктами, кілька з них були військовими капеланами.

Під час німецької та більшовицької окупації о. Климентій допомагав митрополитові рятувати євреїв, організував і керував групою добровольців, серед яких було багато монахів-студитів, що

допомагали переховувати євреїв по монастирях і переправляти їх у безпечне місце. Він влаштовував у монастирські сиротинці єврейських дітей, оформляв на них документи про хрещення на українські імена і прізвища, переховував в Лаврі як сиріт чи послушників. За різними даними, брати Шептицькі врятували від кількох сотень до кількох тисяч євреїв. Своім життям духівникам УГКЦ завдячує відомий польський урядовець Адам Даніель Ротфельд. 19 серпня 2005 р. він відкрив в Унівському монастирі меморіальну плиту слугі Божому Андрею і блаженному Климентію Шептицьким. Так, ризикуючи власним життям, вони врятували сина колишнього львівського равина Курта Левіна, відомого нині фінансиста й економіста.

Важким випробуванням для ігумена Шептицького стала втрата рідного брата. Брату Станіславу у листі, який виявився останнім, що його отримала родина, він писав: *«Розумієш, наскільки мені важко, яка витворилася пустка... Я залишився тут сам – власне, сьогодні річниця з дня смерті митрополита. Днями повертаюся до Унева, бо ж влада не бажає, щоб я надалі перебував у Львові... До побачення, але де й коли – здається, на тому світі».*

Новий митрополит Йосиф Сліпий вирішив здійснити задум свого попередника митрополита Андрея: організувати делегацію до Москви для переговорів у справі УГКЦ. Очолив її новопризначений архімандрит Климентій Шептицький, який 22 грудня 1944 р. під час зустрічі з головою ради у справах релігійних культів при раді народних комісарів СРСР Іваном Полянським передав три важливі документи: листи митрополитів – Йосифа Сліпого та Андрея Шептицького – до Йосифа Сталіна, а також лист-меморандум на ім'я голови РСРК. Лист містив прохання керівництва Церкви до влади отримати право на вільне існування.

Далекоглядний архімандрит Климентій прекрасно усвідомлював, що оптимістичні запевнення влади про вільне релігійне сповідування у межах законів СРСР – лише слова, і всіляко спонукав Ватикан до офіційних заяв та протестів на підтримку

переслідуваних греко-католиків. У ході наступної зустрічі, яка відбулася 27 грудня і була реакцією на меморандум, стало зрозуміло, що Церква опинилася перед дилемою: стати на бік влади і тим зректися своєї церковної ідентичності й історичного зв'язку з національно-визвольним рухом, або ж зазнати переслідувань режиму, але зберегти довіру та прихильність вірян, національна свідомість яких була дуже високою. УГКЦ вибрала друге.

У ніч на 12 квітня 1945 р. карально-репресивні органи заарештували вище керівництво Церкви. Інших священників почали схиляти до «об'єднання» з Російською православною церквою. Отець-архімандрит Климентій неофіційно очолив Церкву. Він організував зустрічі зі священниками чинів василіян і редемптористів, підтримував їх на душі, закликав не вірити улесливим обіцянкам представників окупаційного режиму, не піддаватися погрозам, рішуче протистояти більшовицькій владі і бути переконаними і міцними у своїй вірі, сповненими терпіння і стійкості, вірності Богу та народові. Завдяки його місійній діяльності з 947 греко-католицьких ченців і черниць лише п'ять погодилися перейти у православ'я. *«Заарештовано місяць тому весь греко-католицький єпископат – тиснуть, щоби переходити на православ'я. Дякувати Господу, духівництво у своїй моральній цілості сильно стоїть при вірі й не сходить на бездоріжжя, незважаючи на ув'язнення, погрози тощо»*, – писав він братові Станіславу.

У 1945 році, після листа заступникові Раднаркому СРСР В. Молотову з вимогою звільнити заарештованих єпископів, припинити переслідування УГКЦ і примусове «навернення у православ'я», підписаного 61 священником УГКЦ, отець-архімандрит звернувся з «Пересторогою до всіх братів-іноків Студійського Уставу» «Віра. Надія. Любов» – про Таїнство священства, феномен чернецтва і визначення критеріїв правдивих християнських чеснот.

Львівський псевдособор відбувся 8-10 березня 1946 року. Не останню ганебну роль у знищенні УГКЦ на ньому відіграла Російська православна церква. Отець Климентій як успішний правник розумів,

що «з правової точки зору «собор» переступив елементарні юридичні, а тим більше Божі закони».

30 травня 1947 р. управлінням МДБ Львівської області було прийнято постанову про арешт отця-архімандрита катакомбної, як потім її назвуть, церкви. Йому інкримінували «ворожу радянському ладові» діяльність і активне поширення католицизму. Його арештували під час вечірньої молитви в келії. Для постраху населення і монахів-студитів транспортували «небезпечного злочинця» відкритою вантажівкою, між двома солдатами з демонстративно наставленою зброєю, а він *«низько вклонявся людям, які стояли біля своїх домівок, та знаком хреста благословляв кожного»*. На допитах енкаведисти знущалися із 78-річного чоловіка, принижували, називаючи зрадником православної віри, ворогом народу, буржуазним націоналістом. Та все це отець Климентій переносив стійко, сильним був його дух, міцною віра, твердою певність у Христові. Після семимісячного слідства Шептицького засудили до 8 років виправно-трудових таборів з конфіскацією майна за «зраду батьківщини» і відправили до Москви у внутрішню в'язницю МДБ СРСР, відтак у Владимирську в'язницю, відому як «Владимірській централ», де відбували покарання особливо небезпечні злочинці. Радянська влада вважала за необхідне зарахувати до цієї групи людину великих моральних якостей та твердих християнських переконань.

Отець Йосиф Кладочний писав: «так само виглядали перші мученики та ісповідники у римських в'язницях». Але о. Климентій часто усміхався. І ця усмішка ніби випромінювала самого Христа, ніби зігрівала невидимим теплом, дарувала світлу надію, що колись цьому безбожництву, беззаконню та нелюдській жорстокості настане кінець.

Через критичний стан здоров'я більшу частину ув'язнення отець-архімандрит провів у медичному корпусі. Суттєво підірвала його здоров'я і звістка про те, що Унівську лавру, яка була сенсом його життя, закрили, а монастирські приміщення планують віддати

під жіночий пансіонат для душевнохворих. Невдовзі після припинення діяльності Лаври зупинилося серце і її духовного наставника.

Поховали архімандрита Климентія Шептицького, як і всіх в'язнів, на території зони, з маленьким номерним стовпцем на могилі замість хреста. Тільки ув'язнені, які добре знали цього незвичайного Божого чоловіка, мовчки молилися... До кінця 80-х років минулого століття не було відомо дати смерті та місця його поховання. Лише у 1989 р. за заявою громадянина ПНР племінника архімандрита Яна Казимира Шептицького комісія ЦК КПРС, додатково вивчивши матеріали, пов'язані із репресіями, офіційно відповіла на запит і зазначила дату смерті – 1 травня 1951 р. Через сорок років після смерті радянська влада, що його замордувала, за кілька місяців до власного кінця, 29 травня 1991 року, реабілітувала священника, визнавши Климентія Шептицького несправедливо засудженим.

На Владимирському кладовищі неподалік від в'язничної стіни монахи-студити з України придбали за значні кошти невеличку ділянку землі та поставили на символічній могилі пам'ятник: хрест з червоного каменю із написом та фотографією блаженного преподобномученика.

У вересні 1996 р. архімандриту Климентію Шептицькому було присвоєно звання «Праведник народів світу» за порятунок євреїв у період Другої світової війни, а 27 червня 2001 р. Папа Римський під час офіційного візиту в Україну проголосив архімандрита Климентія Шептицького блаженним мучеником Вселенської Церкви.

Основні дати з життя блаженномученика Климентія ШЕПТИЦЬКОГО

- 1869 р., 17 листопада** – у родинному маєтку в селі Прилбичі Яворівського повіту, що на Львівщині, народився Марія Казимир граф Шептицький
- 1882-1887 рр.** – навчався у гімназії св. Анни у Кракові
- 1887 р., 1 жовтня** – вступив на правничий факультет Ягеллонського університету в Кракові
- 1888 р., жовтень** – продовжив навчання у Мюнхенському університеті
- 1889 р., травень** – склав випускні іспити у Мюнхенському університеті
- 1892 р., 16 липня** – здобув ступінь доктора права у Ягеллонському університеті
- 1900 р.** – початок політичної кар'єри графа Шептицького: депутат австрійського парламенту
- 1901-1905 рр.** – секретар парламенту
- 1909-1911 рр.** – працював над Загальним австрійським законом про ліси як співавтор
- 1911 р.** – став ченцем
- 1912 р.** – новіціат монастиря монахів Студійського уставу (Камениця, Боснія)
- 1913 р.** – прийняв монаші обіти, отримав чернече ім'я Климентій на честь святого Климентія Папи; розпочав навчання на богословських студіях в Інсбруку
- 1915 р., 28 серпня** – висвячений єпископом Діонізієм Няряді з Крижевець (Хорватія)
- 1918 р.** – завершив навчання на богословських студіях, став настоятелем Скнилівської лаври
- 1926 р.** – став ігуменом Свято-Успенської Унівської лаври
- 1936-1937 рр.** – за дорученням Східних Церков разом зі старшим братом митрополитом Андреем Шептицьким опрацював для монахів-студитів устав Типікон
- 1937-1944 рр.** – опікувався хворим братом митрополитом Андреем Шептицьким

- 1940 р., червень** – написав послання до студійського чернецтва «Послідне слово»
- 1944 р., 12 листопада** – був іменований митрополитом Йосифом Сліпим архімандритом монахів Студійського уставу
- 1944 р., 22 грудня** – провів дипломатичні перемовини з головою ради у справах релігійних культів при раді народних комісарів СРСР Іваном Полянським
- 1945 р., 28 лютого – 1 березня** – був координатором зустрічі між офіційними представниками радянської влади і українського національно-визвольного руху
- 1945 р., липень** – був ініціатором листа заступникові раднаркому СРСР В. Молотову з проханням звільнити заарештованих єпископів, припинити примусове навернення їх у православ'я, переслідування УГКЦ
- 1945 р.** – написав «Пересторогу до всіх братів-іноків Студійського Уставу» «Віра. Надія. Любов»
- 1947 р., 5 червня** – був заарештований під час вечірньої молитви в келії
- 1947 р., 27 червня** – переведений у внутрішню в'язницю МДБ міста Києва
- 1948 р., 15 березня** – прийнято постанову про скерування отця К. Шептицького у Владимирську в'язницю
- 1950 р., 25 лютого** – видано черговий наказ відділу «А» МДБ СРСР про його переведення до в'язниці міста Верхньо-Уральська Челябінської області, який з невідомих причин не було виконано
- 1951 р., 1 травня** – архімандрит Климентій Шептицький помер
- 1991 р., 29 травня** – був реабілітований і визнаний несправедливо засудженим
- 1996 р., вересень** – за порятунком євреїв у період Другої світової К. Шептицькому присвоєно звання «Праведник народів світу»
- 1995 р.** – під керівництвом владики Любомира (Гузара) та ігумена Севастіана (Дмитруха) почався беатифікаційний процес архімандрита
- 2001 р., 27 червня** – Папа Іван Павло II під час офіційного візиту Святійшого Отця в Україну проголосив архімандрита Климентія (Шептицького) блаженним мучеником Вселенської Церкви

1. Про оголошення 2019 року Роком Блаженного Священномученика Климентія Казимира Шептицького [Електронний ресурс] : рішення Львівської обласної ради від 18 вересня 2018 року № 742. – Режим доступу: <https://lvivoblrada.gov.ua/public/index.php/articles/v-oblasti-2019-rik-progolosili-rokom-blazhennogo-svyashchennomuchenika-klimentiya-kazimira-sheptickogo>. – Назва з екрана.

* * *

2. Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році [Текст] : постанова Верховної Ради України від 18 груд. 2018 р. № 2654-VIII // Уряд. кур'єр. – 2019. – 5 січ. – С. 6.

* * *

3. Затверджено Програму відзначення 150-річчя від дня народження Блаженного Климентія Шептицького [Електронний ресурс] : [11 берез. 2-га сесія Львів. міськ. ради затвердила Програму відзначення 150-річчя від дня народж. Блаж. Климентія Шептицького] – Режим доступу: <http://lenta.lviv.ua/society/2019/03/11/185956.html>. – Назва з екрана.

4. На Львівщині 2019-й проголошено роком Блаженного Климентія Шептицького [Електронний ресурс] : [18 верес. 2018 р., під час засідання сесії Львів. обл. ради депутати проголосували за проголошення 2019 р. Роком Блаженного Священномученика Климентія Казимира Шептицького. – Режим доступу: <https://yavoriv-info.com.ua/novini/novini-lvivshhini/na-lvivshhini-2019-j-progolosili-rokom-blazhennogo-klimentiya-sheptickogo>. – Назва з екрана.

5. Про затвердження Програми підтримки комплексу заходів, скерованих на створення музею Митрополита Андрея Шептицького [Текст] : ухвала Львівської міської ради від 29 листоп. 2018 р. – Режим доступу: [https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/966D45B0B948EC8DC2258361004C20B9?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/966D45B0B948EC8DC2258361004C20B9?OpenDocument). – Назва з екрана.

СПАДЩИНА о. КЛИМЕНТІЯ ШЕПТИЦЬКОГО

«Робіть те, що тут пишу, але жийте, як я, тільки жийте краще, із більшою ревністю й самозреченням, із горячішою постійнішою молитвою, з більшою любов'ю до Бога та ближнього».

Архімандрит
Климентій ШЕПТИЦЬКИЙ,
1940 р.

6. * **Климентій Шептицький – блаженний преподобномученик** [Текст] : збірка творів / Климентій Шептицький; упоряд. Юстин Бойко; Постуляц. центр монастирів Студ. уставу УГКЦ. – Дрогобич: Коло, 2014. – 225 с.: [фот.] – (Історично-канонічні джерела Студійського чернецтва в Україні; т. 2).

7. **Наші монаші звичаї** [Текст] / Климентій Шептицький // Типікони / Постуляц. центр монастирів Студ. уставу УГКЦ; авт. передм. Юстин Бойко. – Львів, 2007. – С. 113-125.

Послання

8. * **Бодрїться** [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1936. – № 9/10. — С. 2-5.

9. * **Воля Божа – це святість наша** [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1936. – № 3. – С. 2-5.

* Астеріском позначені видання, не перевірені de visu.

10. ***До всіх монастирів й домів, що в них живуть наші браття інокі по Студійському Уставу** [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1937. – № 4. – С. 1-5.

11. ***До всіх чесних іноків і моїх найдорощих отців і братів, що по студійському уставові живуть в Уневі та по інших наших домах** [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1937. – № 8/10. – С. 1-6.

12. ***Послання о. Климентія, ігумена Святоуспенської Лаври в Уневі для монастирів на Поліссі** [Текст] / Климентій Шептицький // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 22-24.

13. ***Послідні** (наука о. Климентія) [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1936. – № 4. – С. 2-4.

14. ***Слово Високопреподобного отця ігумена Климентія про послух** (початок) [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1938. – № 5/6. – С. 1-4.

15. ***Слово Високопреподобного отця ігумена Климентія про послух** (продовження) [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1938. – № 7/9. – С. 1-10.

16. ***Слово до братів** [Текст] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1936. – № 5. – С. 1-5.

17. ***Слово про убожество і послух ієромонаха Климентія, ігумена монастирів Студійського уставу** [Текст] / Климентій Шептицький // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 30-40.

Доповіді, статті, промови

18. ***За церковну єдність** [Текст] : [промова] / Климентій Шептицький // Мета. – 1939. – 2 лип. – С. 23.

19. **Митрополит Андрей і оновлення східньої чернечої традиції** [Текст] : [стаття] / Климентій Шептицький // Галицька брама. – 2011. – № 5/6. – С. 5-10.

20. ***Наші звичаї і Правила** [Текст] : [стаття] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1939 –№ 1/3. – С. 35-37.

21. ***Під Новий Рік** [Текст] : [промова] / Климентій Шептицький // Ясна путь. – 1936. –№ 1/2. – С. 1-3.

22. ***Про значіння св. Йосафата** [Текст] : [доповідь] / Климентій Шептицький // Нива. – 1924. – № 9. – С. 294-300.

23. ***Розповідь архимандрита Климентія.** Із «Мартирології Українських Церков» [Текст] / Климентій Шептицький // Мета. – 1905. – 5 берез. – С. 4.

24. **Розповідь архимандрита Климентія Шептицького** [Текст] / Климентій Шептицький // Мартирологія Українських Церков: док., матеріали, християн. самвидав України / упоряд. і ред.: Осип Зінкевич, Тарас Лончина. – Торонто, 1985. – Т. 2: Українська Католицька Церква. – С. 459-460.

Епістолярна спадщина

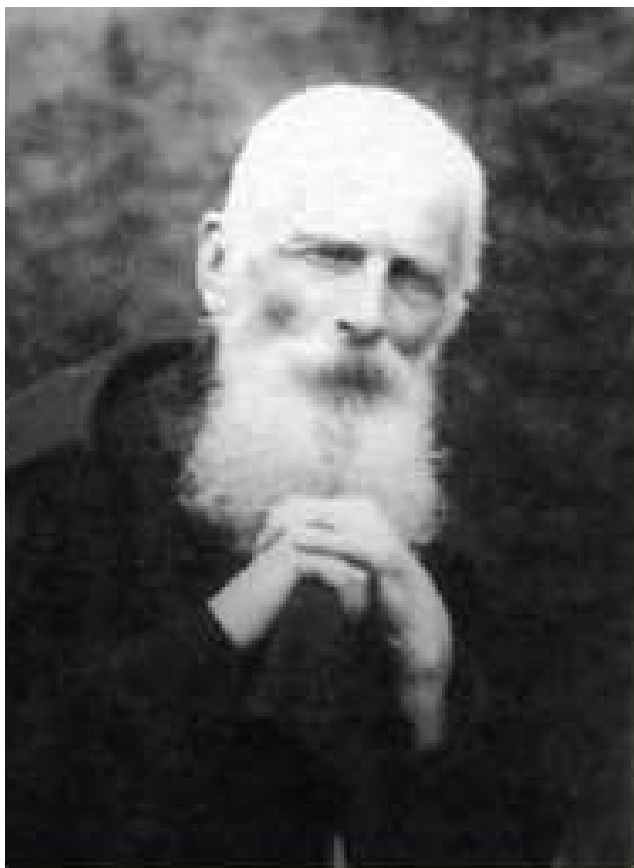
25. **Лист до о. Тита Войнаровського про місце перебування митр. Андрея Шептицького після закінчення війни** [Текст] / Климентій Шептицький // Митрополит Андрей Шептицький. Життя і діяльність: док. і матеріали. 1899-1944; за ред. Андрія Кравчука. – Львів, 1999. – Т. 2: Церква і суспільне питання, кн. 2: Листування. – С. 627-628.

26. **Лист-звіт Апостольському Візитаторові о. Яну Яноцькому** від 19.03.1923 р. [Текст] / Климентій Шептицький // Блаженний Климентій Шептицький про молитву у відроджених монастирях Студійського уставу / Севастіян Дмитрух. – Львів, 2002. – С. 38-44.

27. **Листи до рідного брата Станіслава графа Шептицького та родини.** 1881-1945 рр. [Текст] / Казимир Шептицький; пер. з пол. Іван Матковський. – 2-ге вид. – Львів: Свічадо, 2018. – 224 с.

28. **Листи до рідного брата Станіслава графа Шептицького та родини.** 1881-1945 рр. [Текст] : іст.-док. альбом / Казимир Шептицький, упоряд.: Юстин Бойко, Іван Матковський. – [Львів], 2017. – 216 с.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЧЕНИК ХХ СТОЛІТТЯ

*Борімо, вірмо в Бога й Україну,
Живімо з чистою душою –
Так, щоб прийдешні й ми могли сказати:
У нас нема й зерна неправди за собою.*

Тарас МАСНИЙ

29. **Історія Львова** [Текст]. У 3 т. Т. 3. Листопад 1918-поч. ХХІ ст. / ред.: Олександр Шишка, Юрій Бірюльов. – Львів: Центр Європи, 2007. — 575 с. – Зі змісту: [Про Климентія Шептицького]. – С. 75, 115, 270-273, 275, 429.

30. **Шептицький Климентій Казімір** [Текст] // Енциклопедія українознавства / голов. ред. Володимир Кубійович. – Львів, 2000. – Т. 10. – С. 3845.

31. **Шептицький Климентій, бл., свщмч. Казимир Климентій, с. Івана та Софії Фредро** [Текст] // Мартиролог

українського Пласту / за заг. ред. Ольги Свідзинської. – Львів, 2013. – С. 328-330.

* * *

32. **Баб'як А.** Блаженний Климентій Шептицький, Архимандрит Студійського Уставу. 1869-1951 [Текст] / Августин Баб'як // Нові українські мученики ХХ ст. Сповідники віри = Les Nouveaux Martyrs Ukrainiens du XX siècle. Confesseurs et témoins de la foi / Августин Баб'як; Укр. католиц. ун-т ім. св. Климентія Папи. – Рим, 2002. – С. 154-157.

33. **Блаженний Климентій Шептицький** [Текст] // Добрі християни – чесні громадяни / упоряд. В. Гуменюк. – Львів, 2017. – С. 30-33.

34. **Блаженний Климентій Шептицький, Архимандрит монахів Студійського Уставу. 1869-1951** [Текст] // Мученики – джерело чудотворної сили (з Декрету митрополита Андрея Шептицького «Про почитання святих», 1941 р.) / упоряд.: Іван Левицький, Роман Тереховський, Роман Хрін [та ін.]. – Львів, 2004. – С. 61-65.

35. **Блаженний Климентій Шептицький, Архимандрит Студійського Уставу. 1869-1951** [Текст] // Мученики – джерело чудотворної сили (Митрополит Андрей. «Почитання святих», 1941 р.) / Місія Постуляц. центр беатифікації і канонізації святих. – [Б.м], [19??]. – С. 39-41.

36. **Боцюрків Б.** Українська Греко-Католицька Церква і Радянська держава [Текст] / Богдан Боцюрків; пер. з англ. Наталії Кочан; за ред. Олега Турія. – Львів, 2005. – 265 с. – Зі змісту: [Про Климентія Шептицького]. – С.40, 41, 48, 49, 71-73, 78, 79, 82, 85, 100, 114, 117-119, 121, 122, 132, 134, 166, 172, 174, 177, 178.

37. **Бубісь Д.** Прилбичі крізь призму віків [Текст] / Дмитро Бубісь; відп. ред. Ганна Мороз. – Львів: Свічадо, 2008. – 126 с. – Зі змісту: [Про Климентія Шептицького]. – С. 39-41, 119.

38. **Влох М.** Винники, Звенигород, Унів та довкільні села [Текст] = Vynnyky-Zvenyhorod-Univ : іст.-мемуарний зб. / Михайло

Влох. – Чикаго, 1970. – 526 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 480, 507, 509.

39. **Гентош Л.** Митрополит Шептицький. 1923-1939. Випробування ідеалів [Текст] / Ліліана Гентош. – Львів: Класика, 2015. – 582 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 13, 90, 94-97, 147, 189, 217, 246, 251, 340, 344, 345, 347, 392, 459.

40. **Горак Р.** Львівські історії... [Текст] / Роман Горак. – Львів: Априорі, 2016. – 632 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С.287.

41. **Ковчег** [Текст] : зб. ст. з церк. історії / ред.: Ярослав Грицак, Борис Гудзяк; упоряд.: Ліліана Гентош [та ін.]; Ін-т іст. дослідж. Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка, Ін-т історії Церкви. – Львів, 1993. – Число 1. – 189 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 109, 114, 124.

42. **Ліквідація УГКЦ (1939-1946)** [Текст] : док. рад. органів держ. безпеки. У 2 т. Т. 1 / за заг. ред. Володимира Сергійчука, упоряд.: Сергій Кокін [та ін.]. – Київ, 2006. – 919 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 8, 17, 48, 74, 181, 182, 250, 251, 273, 274, 276, 277, 282-284, 288, 293, 326, 377, 394, 465, 496, 625, 660, 661, 663, 729, 787, 834, 835, 836, 844.

43. **Ліквідація УГКЦ (1939-1946)** [Текст] : док. рад. органів держ. безпеки. У 2 т. Т. 2 / за заг. ред. Володимира Сергійчука, упоряд.: Сергій Кокін [та ін.]. – Київ, 2006. – 802 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 33, 57, 59, 71, 81, 84, 104, 117, 118, 132, 193, 262, 263, 296-298, 311, 329, 330, 354, 436, 447, 482-484, 500, 526, 527, 534, 548, 571, 614, 628.

44. **Мартирологія українських Церков** [Текст] : док., матеріали, християн. самвидав України. У 2 т. Т. 2. Українська Католицька Церква / упоряд. і ред.: Осип Зінкевич, Тарас Лончина. – Торонто, 1985. – 839 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 30, 60, 63, 64, 66, 67, 153, 195, 201, 203, 205, 209, 239, 297, 382, 474.

45. ***Матковський І.** Блаженний священномученик Климентій Шептицький. Біографія [Текст] : монографія / Іван Матковський. – Львів: Покрова, 2019. – 670 с.

46. **Мендрунь В.-Б.** Климентій (Шептицький) [Текст] / Василь-Богдан Мендрунь // Блаженні / Василь-Богдан Мендрунь. – Жовква, 2017. – С. 24-25.

47. **Пікулик Н.** Климентій Шептицький – слуга Божий [Текст] : попул. нарис / Надія Пікулик, Любомир Сенік. – Львів: Свічадо, 1997. – [64]с.

48. **Репресована Церква** [Текст] / голов. ред. Василь Іванишин. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 528 с. – (Літопис Голготи України; т. 2.). – Зі змісту: [*Про Климентія Шептицького*]. – С. 38, 44, 50, 54, 56, 57.

49. **Сапожникова Г.** Блаженний священномученик Климентій Шептицький [Текст] / Галина Сапожникова // Святі землі української / Галина Сапожникова. – Вид. 2-ге, виправл. – Львів, 2018. – С. 340-348.

50. **Сергійчук В.** Нескорена Церква [Текст] : подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу / Володимир Сергійчук. – Київ: Дніпро, 2001. – 494 с. – Зі змісту: [*Про Климентія Шептицького*]. – С. 17, 71, 93.

51. **Стех Я.** Блаженний мученик, аристократ о. Климентій Шептицький [Текст] / Ярослав Стех // Погляд в минуле (календар пам'ятних дат на 2019 рік) / Львів. міська гром. організація «Союз українок». – 2-ге вид., доповн. – Львів, 2019. – С. 517-521.

52. **Терещук Г.** Шептицький від А до Я [Текст] / Галина Терещук, Оксана Думанська. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 72 с. – Зі змісту: [*Про Климентія Шептицького*]. – С. 8, 26, 27, 50.

53. **Франко П.** Блаженний Шептицький Архимандрит Студійського Уставу (1869-1951) [Текст] / Петро Франко // Репресоване духовенство УГКЦ / Петро Франко. – 2-ге вид., доповн. – Львів, 2008. – С. 256-258.

54. **Чорнописька В.** Формування світогляду Казимира Шептицького (1869-1918 рр.) [Текст] / Вікторія Чорнописька // Релігійна та громадська діяльність блаженного преподобномученика

Климентія (Шептицького) (1869-1951 рр.) : монографія / Вікторія Чернописька. – Львів, 2014. – С. 51-79.

55. **Шах С.** Львів – місто моєї молодости. (Спомин присвячений Тіням забутих Львов'ян) [Текст]. У 3 ч. Ч. 1-2 / Степан Шах. – Львів: Друк. куншти, 2006. – 206 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 96.

56. **Шах С.** Львів – місто моєї молодости. (Спомин присвячений Тіням забутих Львов'ян) [Текст]. У 3 ч. Ч. 1-2 / Степан Шах. – Мюнхен: Християн. голос, 1955. – [269]с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 119.

57. **Шептицький Я. К.** Отець Климентій Шептицький [Текст] : життєпис на підставі архівних матеріалів родини Шептицьких / Ян Кантій Шептицький; пер. з пол.: Надія Пікулик, Любомир Сеник; з фр. Жінет Максимович. – 2-ге вид., виправл., доповн. – Львів: Свічадо, 2016. – 111 с.

58. **Шептицький Я. К.** Отець Климентій Шептицький [Текст] : життєпис на підставі архівних матеріалів родини Шептицьких / Ян Кантій Шептицький; пер. з пол.: Надія Пікулик, Любомир Сеник; з фр. Жінет Максимович. – Львів: Свічадо, 1996. – 94 с.

59. **Шкраб'юк П.** Виноградник Господній: історія життя о. д-ра Йосифа Кладочного [Текст] / Петро Шкраб'юк; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів: Місіонер, 1995. – 280 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С.106, 107, 189, 191, 192, 194, 196, 200, 206, 208, 211, 216, 217, 219-223, 233, 256.

60. **Шкраб'юк П.** Крехів: дороги земні і небесні [Текст] / Петро Шкраб'юк; Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів: Місіонер, 2009. – 411 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 127, 249, 250, 293.

61. **Шкраб'юк П.** Сто кроків до храму: невідоме про відоме [Текст] : вибрані есеї / Петро Шкраб'юк. – Вид. друге, виправл. – Львів, 2014. – 435 с. – Зі змісту: *[Про Климентія Шептицького]*. – С. 323, 331.

* * *

62. **Блаженний Климентій Шептицький**, Архімандрит Студитського Уставу (1869-1951) [Текст] // Греко-католиц. традиція. – 2005. – 2-15 січ. – С. 2-3.

63. **Блаженний Климентій Шептицький**, Архімандрит Студійського Уставу (1869-1951) [Текст] // Календар «Світла». – 2002. – 113-116.

64. ***Дробчук І.** Блаженний мученик Климентій Шептицький [Текст] / Іван Дробчук // Укр. журнал. – 2015. – № 5. – С. 27-28.

65. **Киричук Л.** «Високого чину чернець з великою білою бородою» [Текст] / Леся Киричук // Мета. – 1995. – 16 трав. – С. 4-5.

66. ***Киричук Л.** Казимир Шептицький – малодосліджена заслужена постать в житті УГКЦ [Текст] / Леся Киричук // Мета. – 1995. – 10 верес. – С. 16-20.

67. ***Помер Впр. Отець Климентій (граф Шептицький), ігумен Студитського уставу** [Текст] // Уряд. вісник апостол. візитатора українців у Західній Європі. – 1955. – № 22. – С. 46.

68. ***Рузанов О.** Архіви про рід Шептицьких [Текст] / О. Рузанов // Христос – наша сила. – 1995. – № 12. – С. 1.

69. **Сайко О.** Блаженний ісповідник віри [Текст] / Оксана Сайко // Арка. – 2001. – № 9. – С. 7.

70. **Стасів А.** Блаженний отець Климентій Шептицький (1869-1951) [Текст] / Андрій Стасів // Пізнай правду. – 2003. – № 6. – С. 33-35.

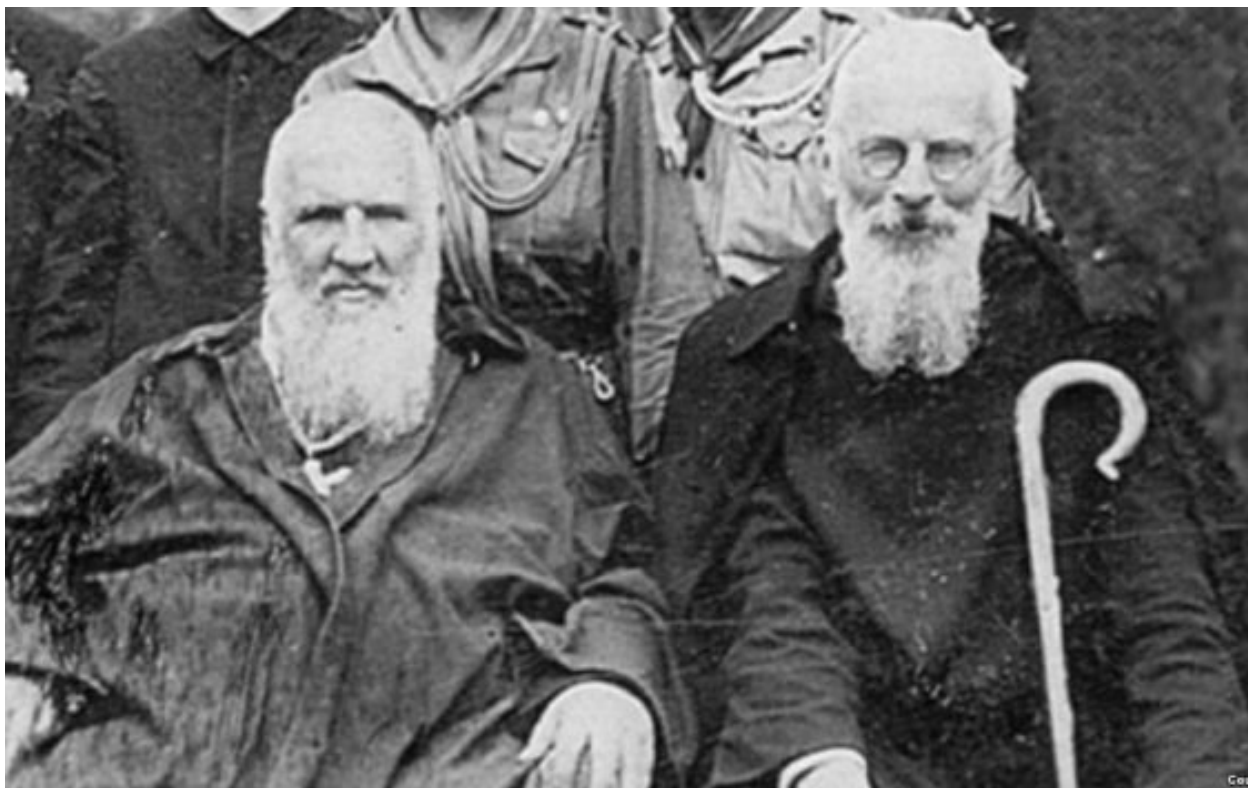
71. **Сушинський Б.** Ставропігія роду Шептицьких [Текст] / Богдан Сушинський // Пульс Ставропігії. – 2018. – Верес.-жовт. – С. 2-3.

72. **Федик І.** Родове дерево Шептицьких [Текст] / Ігор Федик // Світло. – 1993. – № 11. – С. 394-396.

73. **Чепіль Б.** Блаженний Климентій Шептицький [Текст] / Богдан Чепіль // Греко-католиц. традиція. – 2015. – Груд. – С. 22-24.

74. ***Шептицький І.** Отець Климентій (Шептицький), архимандрит студитів [Текст] / І. Шептицький // Церковний календар-альм. – 1981. – С. 103-109.

СЛУЖІННЯ БОГОВІ І СВОЄМУ НАРОДОВІ (громадська і релігійна діяльність)

«Головною життєвою метою обох братів Шептицьких була не тільки просвітницька діяльність, але започаткування процесу відновлення в Україні єдності християн — католиків і православних. Їх роль і значення стосовно цього не є оцінені належним чином. Своїм мисленням випереджували епоху.

Були переконані, що їхня Церква покликана виконувати роль посередника у наверненні християн до єдності».

Адам Даніель РОТФЕЛЬД

75. **Войтюк О.** Відновлення та діяльність ченців Студитського уставу [Текст] : [роль братів Шептицьких у відновленні монастирів] / Ольга Войтюк // Історія релігій в Україні: наук. щорічник. – Львів, 2009. – Кн. 1. – С. 269-274.

76. **Вуйтович М.** Стійкість у покорі [Текст] / Марек Вуйтович // Святі з характером / Марек Вуйтович; пер. з пол. Т. Різун. – Львів, 2013. – С. 19-21.

77. **Дмитрух С.** Блаженний Климентій Шептицький про молитву у відроджених монастирях Студійського уставу [Текст] : [погляд о. Климентія Шептицького на приватну і літургійну молитву; чинники, які формують і визначають духовність східного монаха] / Севастіян Дмитрух. – Львів: Свічадо, 2002. – 130 с.

78. ***Дмитрух С.** Єромонах Климентій (Шептицький) про молитву в «Типіконі» та «Наших звичаях» монастирів Студійського уставу [Текст] / Севастіян Дмитрух // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 67-75.

79. **З листа митрополита Йосифа Сліпого до архімандрита Климентія Шептицького, 1947 р.** [Текст] : [про поміч Духа Святого] : [віднайдений у 2003 р. під час проведення ремонтних робіт в Унів. обителі] / Йосиф Сліпий // Переслідувані за правду: українські греко-католики в умовах тоталітарних режимів ХХ ст.: альбом. – 2-ге вид., виправл., доповн. – Львів, 2017. – С. 48.

80. **Мартинюк Т.** Митрополит Андрей та блаженний Климентій Шептицькі як законодавці відродженого студійського чернецтва [Текст] / Тарас Мартинюк // Типікони / Постуляц. центр монастирів Студ. уставу УГКЦ; авт. передм. Юстин Бойко. – Львів, 2007. – С. 7-35. – (Історично-канонічні джерела Студійського чернецтва в Україні).

81. **Чорнописька В.** Ієромонах Климентій (Шептицький) – ігумен монастирів Студійського Уставу [Текст] / Вікторія Чорнописька // Релігійна та громадська діяльність блаженного преподобномученика Климентія (Шептицького) (1869-1951 рр.): монографія / Вікторія Чорнописька. – Львів, 2014. – С. 103-133.

82. **Чорнописька В.** Діяльність ігумена Климентія (Шептицького) в період суспільно-політичних трансформацій (1939-1951 рр.) [Текст] / Вікторія Чорнописька // Релігійна та громадська діяльність блаженного преподобномученика Климентія (Шептицького) (1869-1951 рр.): монографія / Вікторія Чорнописька. – Львів, 2014. – С. 219-236.

83. **Чорнописька В.** Релігійна та громадська діяльність блаженного преподобномученика Климентія (Шептицького) (1869-1951 рр.) [Текст] : монографія / Вікторія Чорнописька. – Львів: Галиц. видавн. спілка, 2014. – 304 с.

84. **Чорнописька В.** Роль К. Шептицького в розв'язанні церковно-релігійних проблем Східної Галичини у період конфесійно-релігійних трансформацій (1944-1946 рр.) [Текст] / Вікторія Чорнописька // Вісник нац. ун-ту «Львів. політехніка»: зб. наук. праць. – Львів, 2017. – С. 32-39. – (серія «Юридичні науки»; №876).

85. **Шкраб'юк П.** Климентій Шептицький: слідами брата Андрея [Текст] / Петро Шкраб'юк // Сто кроків до храму: невідоме про відоме / Петро Шкраб'юк. – Вид. друге, виправл. – Львів, 2014. – С. 336-339.

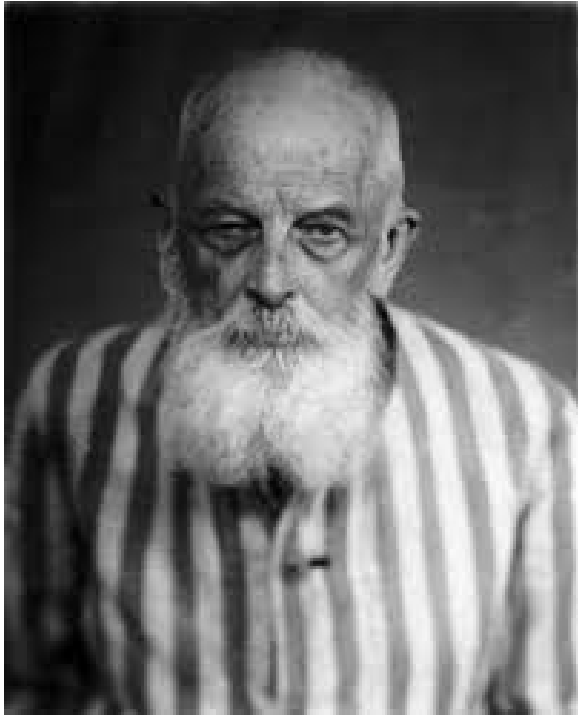
* * *

86. **Грицина К.** Отець ігумен Климентій Шептицький при богослужінню [Текст] / Казимир Грицина // Світло. – 1965. – № 5. – С. 221-222; № 6. – С. 269-270; № 7/8. – С. 314-315; № 9. – С. 353-365; № 10. – С. 410-411.

87. **Дмитрух С.** (о. Севастіян). Внутрішня молитва о. Климентія [Текст] : розмова про К. Шептицького з ієромонахом о. Севастіаном (Степаном Дмитрухом) / вів ієромонах Макарій [Дутка] // Нова доба. – 2010. – 16 лип. – С. 5; 30 лип. – С. 5.

* * *

88. **Павлишин Н.** Відкриття невідомих сторінок. Климентій Шептицький був «правою рукою» Митрополита Андрея [Електронний ресурс] / Наталія Павлишин. – Режим доступу: <https://dyvensvit.org/top/1020202/>. – Назва з екрана.

ОБВИНУВАЧЕНИЙ ЗА ВІРУ

«Для мене тюремна камера – це монаша келія. Живу так, як жив би в монастирі. Тішуся тим, що можу багато молитися, що можу все те переносити та жертвувати себе Господу Богу».

о. Климентій ШЕПТИЦЬКИЙ

89. **Гринчишин М.** Причинок до мартирологів української церкви. Стріча – документ історії [Текст] : [про відвідини К. Шептицького у в'язниці] / Михайл Гринчишин // Світильник істини: джерела до історії Укр. богослов. акад. у Львові 1928-1929-1944 з нагоди її 50-літнього ювілею / упоряд. Павло Сениця. – Торонто; Чикаго, 1983. – Ч. 3. – С. 471-475.

90. **Клебан Л.** Архімандрит Климентій Шептицький і Радянська влада: відносини після смерті Митрополита Андрея (на основі друкованих документів радянських спецслужб) [Текст] / Л. Клебан // Вісник Львів. комерційної академії: зб. наук. праць / ред. Степан Гелей. – Львів, 2015. – С. 106-112. – (серія «Гуманітарні науки»; вип. 13).

91. **Реабілітовані історією.** Львівська область. [Текст]. У 27 т. Т. 1 / упоряд. В. Савчак; ред. І. Держко. – Львів: Астролябія, 2009. – 768 с. – (серія «Реабілітовані історією»). – Зі змісту: [Про Климентія Шептицького]. – С. 214, 222, 225, 227, 235, 614, 617, 619, 637.

92. **Чорнописька В.** Останній період життя архімандрита Климентія Шептицького (1947-1951 рр.) (на основі аналізу особової кримінальної справи) [Текст] / Вікторія Чорнописька // Вісник нац. ун-ту «Львів. політехніка»: зб. наук. праць. – Львів, 2015. – С. 295-301. – (серія «Юридичні науки»; № 825).

* * *

93. **Конашевич-Сагайдачний В.** Зустріч [Текст] : [про зустріч із о. Климентієм в ув'язненні у виправних таборах] / Василь Конашевич-Сагайдачний // Сучасність. – 1991. – № 3. – С. 67-72.

94. ***Кривуцький І.** Зустріч з отцем архимандритом Климентієм (Шептицьким) [Текст] / Іван Кривуцький // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 73-75.

95. **Матковський І.** Іван Матковський: «Архимандрита Климентія заарештували у його келії під час молитви» [Текст] : розмова з науковцем, авт. біогр. блаженного / вела Тетяна Костенко // Високий Замок. – 2019. – 15-17 листоп. – С. 6.

96. **Новосад Р.** Зустріч з архимандритом Климентієм Шептицьким в Києві 1948 року [Текст] / Роман Новосад // Самост. Україна. – 1998. – № 3. – С. 53-59; № 4. – С. 42-47.

97. **Паращак І.** «...Хто встане зо мною навпроти злочинців?» [Текст] : [останній період життя о. Климентія Шептицького] / Ігор Паращак // За вільну Україну. – 1994. – 30 квіт. – С. 3.

98. **Переглядаючи архіви** [Текст] : [про передачу копій док. кримін. справ стосовно блаженного священномученика о. Климентія Шептицького керівництвом архіву СБУ у рамках навч.-практ. семінару «Мученики – джерело свободи церкви»] / Департамент інформ. УГКЦ // За вільну Україну плюс. – 2014. – 19 черв. – С. 9.

99. **Як більшовики замордували Климентія Шептицького** [Текст] // Місіонар. – 2019. – № 6. – С. 43-44.

* * *

100. **Василяускене А.** Слуга Божий архієпископ Мечисловас Рейнис и блаженный Климентий Шептицкий: мученики Владимирского центра [Текст] / А. Василяускене // Історія релігій в Україні: наук. щорічник / упоряд.: О. Киричук [та ін.]. – Львів, 2011. – Кн. 1. – С. 559-579.

101. ***Дворников О.** Климентий Шептицкий в моей жизни [Текст] / Орест Дворников // За вільну Україну. – 1993. – 25 верес. – С. 2.

СВЯЩЕННОМУЧЕНИК

*Йшли на Голгофу – в тюрми і сибіри,
Несли свій хрест Всечесніші отці,
Та не зрікалися своєї віри
І стійкість свою нам заповіли.*

Тарас МАСНИЙ

102. **Священномученик Климентій (Шептицький)** [Текст] // Церква мучеників / упоряд. Олег Турій; Ін-т історії Церкви, Львів. богосл. акад., Катехит.-пед. ін-т. – Львів, 2002. – С. 36.

* * *

103. **Воротняк Й.** Кульмінація візиту Святійшого Отця [Текст] : [про проголошення нових укр. блаженних УГКЦ] / Йосафат Воротняк // Місіонар. – 2001. – № 7-8. – С. 211-212.

104. **Гузар Л.** Любомир Гузар: «Беатифікаційний процес о. Климентія Шептицького знаходиться у фазі підготовки» [Текст] : розмова з укр. реліг. діячем, патріархом-предстоятелем УГКЦ про беатифікаційний процес архімандрита Климентія Шептицького / вів Богдан Крив'як // Мета. – 1995. – 4 січ. – С. 3, 14.

105. **Гузар Л.** «Він творив подвиг в ім'я Боже і народу» [Текст] : розповідь про слугу Божого К. Шептицького і процес беатифікації / Любомир Гузар // Укр. думка. – 1995. – № 16-17. – С. 4.

106. ***Гузар Л.** ...Понад усе старався сповнити твою святу волю [Текст] : розмова з архімандритом Любомиром Гузаром про Слугу Божого Климентія Шептицького і процес його беатифікації / вели Надія Пікулик, Любомир Сенік // Просвіта. – 1995. – 18 лют. – С. 3.

107. **Гузар Л.** Розповідь про Отця Климентія [Текст] : [про підготовку матеріалів для процесу беатифікації о. Климентія Шептицького] / Любомир Гузар // Християн. голос. – 1995. – 5 листоп. – С. 2.

108. **Купчик Л.** Ювілей благодаті [Текст] : [про офіційну беатифікацію Апостол. столицею 28 укр. Блаженних священномучеників, що проголосив 27 червня 2001 р. Папа у Львові] / Лідія Купчик // Нація і держава. – 2016. – Черв. – С. 12.

109. Мученики УГКЦ, які будуть проголошені Папою блаженними [Текст] / Пресслужба Католиц. церкви в Україні // Місіонар. – 2001. – № 6. – С. 173-174.

110. Пікулик Н. Архімандрит Любомир Гузар: «Він творив подвиг в ім'я Боже і народу» [Текст] : [про о. Климентія Шептицького і процес беатифікації] / Надія Пікулик, Любомир Сенік // За вільну Україну. – 1995. – 28 січ. – С. 2.

* * *

111. Шептицький Климентій. Аристократ, який став священномучеником [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kray.org.ua/9112/postati/sheptitskiy-klimentiy-aristokrat-yakiy-stav-svyashhennomuchenikom/>. – Назва з екрана.

ПРАВЕДНИК СВІТУ¹

***Ніхто не спроможен любити більше, ніж тоді,
коли він за своїх друзів своє життя віддає.***

Євангеліє від ІВАНА

112. Кузнєцова Т. о. Климентій Шептицький – праведник світу [Текст] / Тамара Кузнєцова // Історія релігій в Україні: тези повідомлень VI Міжнар. круглого столу (Львів, 3-8 травня 1995 р.). – Львів, 1996. – С. 122-124.

113. Левін К. Мандрівка крізь ілюзії [Текст] / Курт Левін; пер. з англ.: Ярослава Карп'юка, Лесі Лисенко. – Львів: Свічадо, 2007. – 478 с.

114. Левін К. Святий [Текст] / Курт Левін; пер. з англ.: Ярослава Карп'юка, Лесі Лисенко. – Львів, 2007. – С. 250-276.

¹ «Праведники народів світу» – відзнака Яд Вашем (Ізраїльського офіційного меморіалу, присвяченого жертвам Голокосту), якою нагороджують неевреїв, що рятували євреїв під час Голокосту і самі при цьому ризикували життям. З 1963 року існує суспільна комісія на чолі з суддею Верховного суду Ізраїлю, яка розглядає кожен конкретний випадок, приймає рішення і повністю відповідальна за присвоєння цього звання. Особи, визнані Праведниками народів світу, отримують медаль і почесну грамоту, а їхні імена увіковічують у Яд Вашем на Горі Пам'яті в Єрусалимі. Серед них брат митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького архієпископ Климентій Шептицький.

* * *

115. **В Ізраїлі о. Климентія Шептицького визнано праведником світу** [Текст] // Християн. голос. – 1996. – 11 лют. – С. 1.

116. **Климентій Шептицький – Праведник світу** [Текст] // Молода Галичина. – 1995. – 25 листоп. – С. 1.

* * *

117. **Климентій Шептицький: аристократ і монах, який рятував єврейських дітей від нацистів** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.ugcc.ua/articles/kliment%D1%9By_sheptitskiy_aristokrat_%D1%96_monah_yakiy_ryatuvav_ievreyskih_d%D1%96tey_v%D1%96d_natsist%D1%96v_86199.html. – Назва з екрана.

118. **Праведники народів світу. Архімандрит Климентій Шептицький, обвинувачений за віру** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ju.org.ua/ru/holocaust/466.html>. – Назва з екрана.

СПОГАДИ РОДИНИ ТА СУЧАСНИКІВ

«Спостерігаючи щоденно поведінку архімандрита, його справжню посвяту Богові, незаперечну відданість вірі своїх предків, любов до свого знедоленого народу, я вже тоді міркував собі, що такі люди повинні бути зачислені в список тих багатьох мучеників, великомучеників, святих, якими заповнений наш церковний календар. Вже тоді я розумів, що мав щастя спілкуватися зі святою людиною».

Роман НОВОСАД

119. ***Дембінська К.** Мої спогади про Казимира Шептицького – отця Климентія (Шептицького) [Текст] / К. Дембінська // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 6. – С. 26.

120. *Шептицька В. Спогади про отця Климентія [Текст] / Ванда Шептицька // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 31-35.

121. Шептицька В. Спогади сестри Ванди Катерини Марії графині Шептицької [Текст] / В. Шептицька; пер. з пол. Івана Матковського // Листи до рідного брата Станіслава графа Шептицького та родини. 1881-1945 рр. : іст.-док. альбом / Климентій Шептицький; упоряд. Юстин Бойко. – [Львів], 2017. – С. 6-11.

122. *Шептицька С. Спогади про отця Климентія (Казимира Шептицького) [Текст] / С. Шептицька // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 38.

123. *Шептицька Т. Спогади про отця Климентія (Шептицького), студита, Казимира Шептицького / Тереза Шептицька // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 45-46.

124. Шептицький І.-Л. Отець Климентій, архімандрит студитів [Текст] / Іван-Лев Шептицький // Світильник істини: джерела до історії Укр. Богослов. акад. у Львові 1928-1929-1944 з нагоди її 50-літнього ювілею / упоряд. Павло Сениця. – Торонто; Чікаго, 1983. – Ч. 3. – С. 776-782.

125. *Шептицький Я. Спогади про стрийка [Текст] / Я. Шептицький // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 27-30.

126. *Ядвіга В. М. Спомини про отця Климентія (Казимира Шептицького) [Текст] / Марія Ванда Ядвіга [Шептицька] // Темат. збірник Святопокровського жіночого монастиря Студ. уставу. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 39-44.

* * *

127. Комаринець О. Минуле тяжіє й сьогодні [Текст] : [спогади доньки станимирського пароха про великий авторитет ігумена Унів. монастиря чину Теодора Студита о. Климентія Шептицького серед священників Перемишлянського, Глинянського, Золочівського р-нів і

їхньої пастви] / Олександра Комаринець // Нова доба. – 2010. – 1 жовт. – С. 5.

128. **Шептицький І.-Л.** Жмут спогадів про стрийків – Митрополита Андрея і о. ігумена Климентія [Текст] / Іван-Лев Шептицький // Наша спадщина. – 2018. – № 2. – С. 39-40.

129. **Шептицький І.-Л.** Отець Климентій, Архимандрит студитів [Текст] / Іван-Лев Шептицький // Новий час. – 2017. – 9 листоп. – С. 4-5.

СЛІД В ІСТОРІЇ ЦЕРКВИ ТА УКРАЇНИ (вшанування пам'яті Климентія Шептицького)

«Блаженний преподобниче Климентіє, поручасмо Тобі весь наш багатотраждальний Український Народ і всю Україну! Випроси у Господа для нас ласки, щоб ми, ідучи шляхом Христових заповідей любові Бога і ближнього, змогли збудувати правдиво християнську Україну!»

ієрм. Юстин БОЙКО

130. **Вороновський Ю.** Пам'яті блаженного Климентія (Шептицького) [Текст] : [проп. преосвящ. владики у Святоуспенській Унівській Лаврі 1 травня 2010 р.] / Юліан Вороновський // Нова доба. – 2010. – 7 трав. – С. 5.

131. **Климентій Шептицький та Жидачівщина** [Текст] : [родин. маєток у с. Дев'ятники] / редакц. ст. // Нове село. – 2019. – 7 черв. – С. 4.

132. **Козирєва Т.** З ініціативи архієпархії УГКЦ [Текст] : [про присвоєння імені Климентія Шептицького Музею нар. архітектури і побуту (Львів) рішенням від 1 груд. 2016 р. під час засід. сесії Львів. міської ради] / Тетяна Козирєва // День. – 2016. – 2-3 груд. – С. 2.

133. **Магунь М.** Занедбаний та напівзруйнований млин Шептицьких хочуть відновити [Текст] : [про наміри створення на базі збереженого маєтку Шептицьких у Дев'ятниках, яким керував з 1893 по 1911 рр. Казимир Шептицький, одного з паломницьких місць у

маршрутах «Слідами Шептицьких»] / Марія Магунь, Іван Щурко // Новий час. – 2017. – 9 листоп. – С. 4.

134. **Кушнір Б.** Марка до ювілею Климентія Шептицького [Текст] : [про погашення ювіл. марки з нагоди 150-річчя від дня народж. архімандрита УГКЦ у Львів. театрі опери та балету] / Богдан Кушнір // Голос України. – 2019. – 27 груд. – С. 9.

135. **Масний Т.** «Йшли на Голгофу – в тюрми і сибіри» [Текст] : вірш : [присвята новомученикам, серед яких Климентій Шептицький] / Тарас Масний // Нація і держава. – 2016. – Черв. – С. 12.

136. **Матковський І.** Наш земляк доктор Іван Матковський: «Приклад Блаженного Климентія Шептицького повчальний для політиків» [Текст] : розмова з автором двох книжок про Климентія Шептицького Іваном Матковським / вела Ольга Громик // Бойківщина. – 2019. – 5 квіт. – С. 5.

137. **Орлевич Л.** Подвиг духа [Текст] : [про наук. конф., організовану Львів. ун-том МВС та музеєм сакрал. мистецтва Львів. архиєпархії з ініціативи директора музею ієрм. о. Севастіяна Дмитруха] / Любов Орлевич // Дзвін. – 2009. – № 3-4. – С. 172-173.

138. **Павлишин Н.** Ювілейний рік отця Климентія Шептицького: відкриття невідомих сторінок [Текст] / Наталія Павлишин // Аудиторія. – 2019. – 21 лют. – С. 8-9.

139. **Пісецька М.** Вшанування пам'яті блаженного священномученика [Текст] : [про духов. вечір, присвяч. 150-річчю від дня народж. Климентія Шептицького у Бродів. школі естет. виховання] / М. Пісецька // Голос відродж. – 2019. – 5 квіт. – С. 5.

140. **Попроцька Л.** У Росії вшанували Климентія Шептицького [Текст] : [відкриття мемор. дошки на Князь-Володимирському кладовищі м. Володимира у рамках Всерос. дня пам'яті жертв політ. репресій] / Лариса Попроцька // Високий Замок. – 2010. – 3 листоп. – С. 3.

141. **Свідзинська О.** Блаженний священномученик Климентій Шептицький [Текст] : [Верх. пласт. команда підгот. іменування

К. Шептицького титулом добродія Пласту] / Ольга Свідзинська // Пласт. шлях. – 2015. – № 2. – С. 46-48.

* * *

142. **Бодняк О.** У Львові – хресна хода на честь Климентія Шептицького. 5 фактів з життя архімандрита [Електронний ресурс] / Олександра Бодняк. – Режим доступу: http://tvoemisto.tv/news/u_lvovi__hresna_hoda_na_zgadku_pro_klymentiya_sheptytskogo_5_faktiv_z_zhyttya_arhymandryta_99465.html. – Назва з екрана.

143. **Бойко Ю.** Юстин Бойко: «Ми прагнемо відкрити людям постать блаженного Климентія Шептицького» [Електронний ресурс] : розмова з ієромонахом, синкелом у справах монашества Львівської архієпархії УГКЦ. – Режим доступу: <http://ugcc.if.ua/novyny/5024-my-prahnemo-vidkryty-liudiam-postat-blazhennoho-klymentiia-sheptytskoho-o-yustyn-boiko.html>. – Назва з екрана.

144. **Граф у монашому каптурі. Блаженний Климентій Шептицький** [Електронний ресурс] : про виставку за сприяння і підтримки науковця, авт. біогр. Климентія Шептицького Івана Матковського. – Режим доступу: <https://www.032.ua/afisha/full/45628>. – Назва з екрана.

145. **Панчишин І.** У парку «Знесіння» відновлюють Черешневий гай [Електронний ресурс] / Ірина Панчишин. – Режим доступу: https://zaxid.net/u_parku_znesinnya_vidnovlyuyut_chereshneviy_gay_klymentiya_sheptytskogo_n1479357. – Назва з екрана.

146. **У Дорі освятили хрест з нагоди 150-ліття Климентія Шептицького** [Електронний ресурс] / Пресслужба єпархії. – Режим доступу: <https://kolugcc.org.ua/u-dori-osviatyly-khrest-z-nahody-150-littia-klymentiia-sheptytskoho/>. – Назва з екрана.

147. **У Львівській Опері відбулася мистецька програма «Літургія життя: блаженний Климентій Шептицький»** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://opera.lviv.ua/u-lvivskij-operi-vidbulas-mistetska-programa-liturgiya-zhittya-blazhennij-klymentij-sheptytskij/>. Назва з екрана.

148. **Дмитрів І.** «Він нікого не звинувачував, не оцінював і не критикував» [Текст] : [презент. кн. «Блаженний архімандрит Климентій (Казимир граф Шептицький). Листи до рідного брата Станіслава графа Шептицького та родини. 1881-1945 рр.»] / Ірина Дмитрів // Високий Замок. – 2017. – 4 квіт. – С. 7.

149. **Макар І.** Науковці говорили про ювілей виходу УГКЦ із підпілля [Текст] : [про урочисту акад. в Старому Самборі та презент. кн. Івана Матковського про архімандрита студитів о. Климентія Шептицького] / Ігор Макар // Голос Прикарпаття. – 2019. – 23 серп. – С. 4.

150. **Мацьків О.** Польський аристократ та український ієромонах [Текст] : [про презент. кн. Івана Матковського «Блаженний священномученик Климентій Шептицький. Біографія» у Соборі св. Юра] / Ольга Мацьків // Високий Замок. – 2018. – 27 груд. – Леополіс. – С. 16.

151. **Перший лобіст інтересів Галичини** [Текст] : [про презент. першої біогр. блаж. священномученика Климентія Шептицького авторства Івана Матковського] / ред. ст. // Львів. пошта. – 2018. – 22 груд. – С. 7.

152. **Юрченко О.** Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архімандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви (1869-1951) [Текст] / Олесь Юрченко // Пласт. шлях. – 2019. – № 4. – С. 46-48. – Рец. на кн.: Блаженний священномученик Климентій Шептицький. Біографія: монографія / Іван Матковський. – Львів: Покрова, 2019. – 670 с.

* * *

153. **У музеї історії релігії презентують альманах «Блаженний Климентій Шептицький»** [Електронний ресурс] : [про презент. альм. «Блаженний Климентій Шептицький. 150 років від дня народження» в Ін-ті релігієзнавства – філії Львів. музею іст. релігії]. – Режим доступу: <https://loda.gov.ua/news?id=48475>. – Назва з екрана.

154. **Добра розмова. о. Климентій Шептицький** [Електронний ресурс] : [відео] // Facebook. Воскресіння. Живе радіо. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/radio.voskresinna/videos/1402-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0-D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B9%D1%88%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9/1328664010609954>. – Назва з екрана.

155. **Климентій Шептицький. Історична правда з Вахтангом Кіпіані** [Електронний ресурс] : [відео] // YouTube. Телеканал ZIK. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=1eLTK0F4Ouc>, вільний. – Назва з екрана.

156. **Презентація першої біографії блаженного священномученика Климентія Шептицького** [Електронний ресурс] : [відео] // YouTube. Фотографії Старого Львова. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=_ТТОрр1-Awo. – Назва з екрана.

157. **Про Шептицьких у період Голокосту** [Електронний ресурс]: [Фрагмент «Історичної правди з Вахтангом Кіпіані»] : [відео] // YouTube. Фотографії Старого Львова. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?time_continue=15&v=6ABf2zE_VcE. – Назва з екрана.

158. **Храм Священномученика Климентія Шептицького у Львові** [Електронний ресурс] : [відео] // YouTube. Варіанти Львів. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=Xxyf0UtUxDA>. – Назва з екрана.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Баб'як А. 32
Бойко Ю. 6, 7, 28, 80, 143
Бірюльов Ю. 29
Боцюрків Б. 36
Бодняк О. 142
Бубісь Д. 37
- Василяускене А. 100
Влох М. 38
Вороновський Ю. 130
Воротняк Й. 103
Войнаровський Т. 25
Войтюк О. 75
Вуйтович М. 76
- Гелей С. 90
Гентош Л. 39, 41
Гринчишин М. 89
Грицина К. 86
Горак Р. 40
Грицак Я. 41
Громик О. 136
Гузар Л. 104, 105
Гуменюк В. 33
- Гудзяк Б. 4
- Дворников О. 101
Держко І. 91
Дмитрів І. 148
Дмитрух С. 26, 77, 78, 87, 137
Дробчук І. 64
Думанська О. 52
[Дудка] Макарій 87
- Зінкевич О. 44
- Іванишин В. 48
- Кантій І. 31
Киричук Л. 65, 66
- Кіпіані В. 155, 157
Клебан Л. 90
Козирева Т. 132
Кокін С. 42, 43
Комаринець О. 127
Конашевич-Сагайдачний В. 93
Костенко Т. 95
Кочан Н. 36
Кривуцький І. 94
Крив'як Б. 104
Кубійович В. 30
Кушнір Б. 134
- Левицький І. 34
Лончина Т. 44
- Магунь М. 133
Макар І. 149
Максимович Ж. 57, 58
Мартинюк Т. 80
Масний Т. 135
Матковський І. 27, 28, 45, 95, 136, 150-152
Мацьків О. 150
Мендрунь В.-Б. 46
Мороз Г. 37
- Новосад Р. 96
- Орлевич Л. 137
- Павлишин Н. 88, 138
Панчишин І. 145
Паращак І. 97
Пукулич Н. 47, 57, 58
Пісецька М. 139
Попроцька Л. 140
- Різун Т. 76
Рузанов О. 68

Савчак В. 91
Сайко О. 69
Сапожникова Г. 49
Свідзинська О. 31, 141
Сеник Л. 47, 57, 58
Сергійчук В. 42, 43, 50
Сліпий Й. 79
Стасів А. 70
Стех Я. 51
Сушинський Б. 71

Тереховський Р. 34
Терещук Г. 52
Турій О. 36, 102

Федик І. 72
Франко П. 53
Фредро С. 31

Хрін Р. 34

Чепіль Б. 73
Чорнописька В. 54, 81-84, 92

Шах С. 55, 56
Шептицька С. 122
Шептицька М.-В.-К. 120, 121
Шептицька М.-В.-Я. 126
Шептицька Т. 123
Шептицький А. 34
Шептицький І. 74
Шептицький І.-Л. 124, 128, 129
Шептицький С. 27, 28
Шептицький Я. 125
Шептицький Я.-К. 57, 58
Шишка О. 29
Шкраб'юк П. 59-61, 85

Щурко І. 133

Юрченко О. 152